

Θεέ μου! τί μικρή πού είναι ή φιλολογική κριτική όταν θαυμάζει παρά πολύ τόν άνθρωπο και όχι όσο πρέπει τά πράγματα και την ανθρωπότητα στα φιλολογικά έργα. Πάντα κοιτάνε και φροντίζουνε για τὸ άτομο, και γυρεύουνε νά βρουνε ποιό είναι δικό του (του ατόμου), τόσο πού αν τὸ άτομο αὐτό όλα τῆχει πάρη από την ανθρωπότητα, τού ἀρνιούνται τήν ἀξία. Και τί μέ μέλει ἐμένα για τήν ἀξία του ἀνθρώπου! Ἡ ἀληθινή ἀξία του είναι στο ὅτι μου ζωγραφίζει τά πράγματα και τὸ Θεό. Τά αίσθάνονταν αὐτά ὁ Γκαίτε και ὁ Ἐρδερσ, ἐκεῖ πού συζητούσανε για τόν Ὀβίδιο. Για δέστε και στο δεύτερο Φάουστο τή σκηνή του Homunculus ὅπου λαμπρᾶ παρασταίνεται ἡ διαφορὰ τῶν Ἑλλήνων και τῶν ρωμαντικῶν στις ιδέες τῶν λαῶν. Π. χ. πού είναι ἡ ἀξία του Ὀμηρου; σέ μιὰ ὁμορφη και ἀρμονική φράση, ἴσως ὁμως γι' αὐτό δὲ μέ μέλει και πολύ. Ἡ ὁμορφιά είναι στις κυκλικές ζωγραφιές του κόσμου, μορφές τόσο ὠραίες τῆς ανθρωπότης. Ἐκεῖ είναι ἡ ἀληθινή ὁμορφιά, κι αὐτή δὲν είναι του ποιητῆ. Ἔτσι κι ὁ Ὀβίδιος. Ἀ! δυστυχισμένοι λογοκόποι, μέ τά λόγια και μέ τά τεχνικά!

*

Τὸ ὠραίο στην Ἑβραϊκή ποίηση ἔχει μιὰ μορφή ὅπως διόλου ξεχωριστή. Δὲν είναι σ' ἓνα σύνολο πού προξενεῖ μιὰ ἐντύπωση· είναι ἓνα ζωηρὸ κομμάτι, ὕψηλό από μόνο του, μιὰ θαυμαστή εἰκόνα, πού σὲ μαγεύει χωριστὰ παρμένη. Παράδειγμα ὁ Ἱερειάς, σὲ κάποια του ρητὰ πού μᾶς παρουσιάζουν ὕψηλὴ και μαγευτικὴ εἰκόνα, ἄσχετα μέ τᾶλλα.

*

Ἀποκρούω ὅπως διόλου τήν ιδέα ἐκείνων πού χαρακτηρίζουν ἀργούς ὅλους ὅσοι δὲν ἀνακατώνονται στην πραχτική ζωὴ, ὅσοι δὲν κάνουν τίποτε, καθὼς λένε, παρά στοχαζόνται και θεωροῦν. Κατηγοροῦνε τὰ καλογερικά τάγματα πὼς δίνουνε θαρρος τῶν ἀκαματηδῶν και τῶν τεμπέληδων. Μὰ πρέπει νά ἐξηγηθοῦμε. Βέβαια, εἶσαι ἀξιοκατάκριτος ὅταν ζῆς ἡσυχᾶ, για νά μὴ κάνης τίποτε, για νά μὴ δουλεύης. Μὰ τὸ νά καταφρονᾶς τὴ δουλειά, για νά βλέπης από ψηλὰ τὰ πράματα, για νά τὰ μελετᾶς θεωρητικά, αὐτό ἐξευγενίζει. Κάτου οἱ χειρόναχτες! Κάλλιο νά εἶσαι ζυλοσκίστης, αν είναι αὐτοῦ ἡ φλέβα σου. Μὰ πάντα θλιβερό κάπως τὸ νά εἶσαι ζυλοσκίστης. Και λοιπὸν ζυλοσκίστης είναι ὅλοι ἐκεῖνοι πού δὲν είναι θεωρητικοί, ὅλοι τους, τραπεζίτες, μηχανουργοί, βιομήχανοι κτλ., ὅλοι τους, ἐξὸν από τούς ἐπιστήμονες, τούς φιλοσόφους, τούς ποιητές, τούς στοχαστικούς, και τὸν ἠθικό και ἀγνὸν ἄνθρωπο, πού αίσθάνεται. Γιατί ἓνα ὠραῖο αἰσθημα ἀξίζει ἓνα ὠραῖο ἔργο. Γιατί ἓνα ὠραῖο αἰσθημα ἀξίζει μιὰν ὠραῖαν πράξη.

φτότανε πού στο διάλογο νά τονε βρῶ; Δὲ μπορῶ νά πάρω τὸ Βερετιέφ. Και δὲν ξέρω κανένα ἄλλο. Ὁ διάλογος ξέρεῖ σὲ τί κατάσταση βρίσκουμαι». Ὅταν ὁ Ἀστακόφφ θύμωνε μελέταε τὸ διάλογο.

Τούτη τῆ στιγμή τὰ μάτια του Ἀστακόφφ πέσανε στή Ψυχὴ τῆς Τσέπης, πού στεκότανε ἡσυχος κι' ἀσάλευτος κοντὰ σ' ἓνα παραθύρι. «Νᾶρχόταν τοῦτος τάχα; σκέφτηκε. Μὰ τὸ ναί, δὲν ξέρω τί νά εἰπῶ, και τί νά κάμω». Καὶ τράβηξε κατὰ τὸν Μποντριακόφφ.

— Μοῦ τυχε ἓνα παράξενο περιστατικό, εἶπε ὁ ἦρωας μας, μέ χαμογέλιο βιασμένο. Φανταστήτε ὅτι κάποιος νέος ἀγνωστός μου μέ κάλεσε σὲ μονομαχία. Δὲ μπόρεσα νά ξεφύγω. Μοῦ χρειάζεται ἓνας μάρτυρας. Δεχοῦσαστε;

Μόλο πού ὁ Μποντριακόφφ ξεχώριζε ὅπως ξέρουμε για τήν ψυχραιμία του σὲ κάθε περίσταση, ὡστόσο σὲ μιὰ τέτοια πρόταση, ἀνοιξε τὸ στόμα κι' ἔμεινε σάν ἀπολιθωμένος.

— Ναί, εἶπε ὁ Ἀστακόφφ, θά σᾶς εἶμαι πολύ ὑποχρεωμένος. Δὲν ξέρω κανέναν ἐδῶ. Σεῖς μόνο....

— Ὅχι, ὄχι, ὄχι, φώναξε ὁ Μποντριακόφφ σάν νά τὸν ξαφνιασάνε στὸν ὕπνο του. Ὅχι, ὄχι, δὲ μπορῶ.

— Γιατί λοιπὸν; φοβόσαστε τὸ θόρυβο, ἢ τήν

Ἄς γυρίσουμε τώρα στους καλόγερους. Ὁ θεσμός αὐτός ὑψηλότητος, και ἡ φιλοσοφία πάντα θά τὸν ἐπιθυμῆση. Ὁ Ἅγιος Βενέδικτος, στὰ μάτια της, στίκεται πολύ πῶς ἀπάνω από τούς νεώτερους βιομήχανους, πού τότε λένε τὸ θεσμὸ αὐτὸ κωνωνικὸ θάνατο. Για τὴ σκέψη, ὁ Ἅγιος Βενέδικτος εἶναι στὸν οὐρανὸ, κι ὁ βιομήχανος στή λάσπη. Ὅμως ὕστερα, ἦρθαν οἱ ἄνθρωποι τεμπέληδες, μονάχα για νά κοιμᾶνται και για νά καλοτρᾶνε, ἀνακατωθῆκαν, και δὲν κάναν τίποτε, και δὲ φιλοσοφῆσαν. Ὡ! βέβαια αὐτοὶ προξενοῦν ἀηδία· μὰ τί μέ μέλει ἐμένα; Αὐτοὶ δὲν είναι ἀπὸ τὸ σόι μου. Ἐκεῖνοι είναι τῆς φυλῆς μου πού ψάξανε βαθιά για τὸ ὕψηλό, ὅποια κι αν είναι ἡ μορφή του. Ἀνοηταίνουμε σήμερα. Κρίνουν τούς θεσμούς αὐτούς μονάχα ἀπὸ κάποιες ὕλικές ὑπηρεσίες πού πρόσφεραν. Κουτί! δὲ βλέπεις πὼς αὐτὰ για κείνους δὲν εἶταν τίποτε, πὼς τὰ κάναν ἔτσι στήν τύχη, δὲν εἶταν ὁ σκοπὸς τους αὐτὰ, γιατὶ ἔπρεπε κάτι νά κάνουν· αὐτὰ καθεαυτὰ, δὲν είναι τίποτε.

K.

Ο ΑΞΕΧΑΣΤΟΣ (*)

B'.

Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως τῆς Ἀντιπολίτευσης ἀποφασισμένοι νά μεταχειριστοῦν προτῆτερα ὅλα τὰ νόμιμα μέσα για νά διορθώσουν τὰ πράματα τῆς πατρίδας τους ἦρθαν στήν Ἀθήνα για νά παρακαλέσουνε τήν ἐλληνική κυβέρνηση νά μεσολαβῆση. Μὰ ὁ κ. Θεοτόκης τρέμοντας τήν αὐλικὴ δυσμένεια δὲν ἐτόλμησε οὔτε νά τους δεχτῆ καθόλου. Τὰ πράματα λοιπὸν ἔακολουθοῦσαν τὸν κατήφορό τους· τὸ καζάνι γέμιζεν ἀτμούς κι' ἐπειδὴ δὲν εἶχε δικλῆδα νά ξετμίση σίγουρα θά καταντοῦσε σὲ καμιά δολοφονία του Ἀνώτατου. Καταλαβαίνετε πῶς τί βλάβη μποροῦσε νά φέρῃ ἓνα τέτοιο πρᾶμα.

Γι' αὐτὴ τὴν ἀνηφόρη κατάσταση ἓνα μέσο πιά ἀπόμεινε, ἡ Ἐπανάσταση. Ἄσαα!! θά οὐρλιάξουν οἱ φίλοι του Πρίγκηπα. Νά λοιπὸν πού τὸ μελογατέ πὼς ἡ Ἐπανάσταση δὲν εἶχε σκοπὸ ἔθνικό, παρά γύρευε μεταρρυθμίσεις. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀκόμα δὲν ἔμαθαν νά διακρίνουν, καθὼς φαίνεται, τήν αἰτία ἀπὸ τὸ σκοπὸ. Αἰτία τῆς Ἐπανάστασης εἶτανε ἡ ὑπόφια του λαοῦ στήν ἐθνικὴ ἐργασία του Ἠγεμόνα και ἡ τυραννικὴ του διοίκηση. Ὅστε κι' αν ἀκόμα οἱ ἐπαναστάτες ἐβγαῖναν μέ πρόγραμμα

(*) Ἡ ἀρχὴ του στο περασμένο φύλλο.

κακοτυχία; μὰ πιστεύω πὼς ὅλα θά μείνουνε μυστικά.

— Ὅχι, ὄχι, ὄχι, δὲ μπορῶ, ξανάλεγε ὡστόσο ὁ Μποντριακόφφ πού πάντα πιασγυρίζοντας ἀναποδογύρισε μιὰ καρέκλα.

Ἐἶτανε ἡ πρώτη φορὰ στή ζωὴ του πού ἀποκρινόταν μέ κάποια ἔκρηξη. Καὶ τί ἔκρηξη!

— Τουλάχιστο, ζακλούθησε ὁ Ἀστακόφφ, πιάνοντας τονε ἀπὸ τὸ χέρι, νά μὴ μιλήστε σὲ κανέναν για ὅ, τι σᾶς εἶπα.

— Ὅχι, ὄχι... δηλαδή ναί... ναί... ἀποκρίθηκε ὁ Μποντριακόφφ συχωρᾶτε με, δὲν ξέρω πού βρίσκουμαι. Καὶ χάθηκε μέσα στὸν κόσμο.

— Θά εἰπῶ αὔριο σ' αὐτὸν τὸν κύριο, ἔλεε μέσα του ὁ Ἀστακόφφ, πὼς δὲ μπόρεσα νά βρῶ μάρτυρα, κι' ἄς κάμει ὅπως μπορεῖ, κι' ὁ διάλογος νά τὸν πάρη.

Ὅστόσο ὁ χορὸς ζακλούθησε.

Ὁ Ἀστακόφφ θάφευγε τήν ἴδια στιγμή· μὰ δὲν εἶτανε τρόπος νά φύγῃ πρὶν ἀπὸ τὴ μαζούρα. Καὶ δὲν εἶτανε δυνατό νάφρησῃ νά θριαβέψῃ ὁ ἀντίπαλός του. Για κακὴ τύχη του Ἀστακόφφ, ὁ χορὸς ὀδηγόντανε ἀπὸ ἓνα νέο μὲ μακρὰ μαλλιά, στενὰ στήθια, πού ἀπάνου του ξεδιπλωνότανε ἓνας πλατιὸς κυματιστὸς λαϊμοδέτης, μεταξωτός, καρφωμένος μέ

καθαρὰ ἀντιπρίγκηπικό, πάλι ὁ χαρακτήρας του κινήματος θά εἶταν ἐθνικός ἀπὸ ἡ πολιτικὴ του Πρίγκηπα, και ἡ ἐξωτερικὴ και ἡ ἐσωτερικὴ, κάθε ἄλλο μποροῦσε νά μᾶς φέρῃ παρὰ τὴν Ἐνωσῆ. Μὰ οἱ ἐπαναστάτες μιὰ κι' ἀποφασίσανε νά πιάσουνε τὰ ντουφέκια νομίσανε πὼς ἔπρεπε νά ζητήσουνε ὀριστικὴ γιαντριά του κακοῦ κηρύχοντας τὴν Ἐνωσῆ μέ τὴν Ἑλλάδα. Σήκωσαν λοιπὸν τὴν Ἑλληνικὴ σημαία

1ο) Γιατί γυρεύοντας τὸ ὄλο ἐλπίζανε πὼς θά παίρνανε κάτι περισσότερο παρὰ αν ζητοῦσαν τὸ και τό.

2ο) Γιατί δὲ θέλανε νά χτυπήσουνε φανερὰ τὸν Πρίγκηπα και νά τὸν ἐκθέσουνε στήν Εὐρώπη τόσο πολύ γιατὶ κι' αν δὲν εἶτανε τόσο καλὸς εἶτανε ὅμως Ἑλληνας. Γι' αὐτὸ στα ἔγγραφα τῆς Ἐπανάστασης πρὸς τούς προξένους δὲ δικαιολογίεται τὸ κίνημα τόσο ἀπὸ τὴν κακοδιοίκηση ὅσο ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησία του Κρητικῶν λαοῦ για τὴν ἀργοπορία τῆς Ἐνωσῆς.

3ο) Γιατί φοβόντουσαν οἱ ἐπαναστάτες πὼς μποροῦσαν αἱ Δυνάμεις διώχοντας τὸν Πρίγκηπα νά μᾶς στείλουνε κανένα φράγγο, πρᾶμα τὸ ὅποιο θά ἐσήμαινε ἐπίσημη ὀπισθοδρόμηση στο ἔθνικό ζήτημα. Σηκώσανε λοιπὸν τὴν ἐλληνικὴ σημαία για νά κατένε οἱ Εὐρωπαῖοι πὼς κι' αν φύγῃ ὁ Πρίγκηπας, ὁ ἀντικαταστάτης του πρέπει πάντα νάναί Ἑλληνας, γιατὶ τὸ ἔθνικό μας αἶσθημα δὲ θά ἀνεχότανε ὁ διάδοχος ἐνὸς Ἑλληνα ἀρμολστή νάναί ξένος· και

4ο) Γιατί νομίζανε οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐπανάστασης πὼς δὲν εἶταν ἀδύνατο, αν σηκώνονταν ὅλη ἡ Κρήτη στο ποδάρι, νά ἐξαναγκαστοῦνε ἀπὸ τὴν ἠθικὴ πίεση οἱ Δυνάμεις νά ἀναγνωρίσουνε ἡ νάνεχτοῦνε μιὰ κατάσταση οὐσιαστικὰ ἐνωτικὴ. Τώρα ποιὸς ἐμπόδιζε τὸν κοινὸν αὐτὸν ἀγῶνα και για ποιὸ σκοπὸ, εἶπαμε παραπάνω. Τούτο μονάχα είναι ἀνάγκη νά νοιάσουμε πὼς αν και μοναδικὸς λόγος τῆς Ἐπανάστασης εἶτανε ἡ πολιτικὴ του Πρίγκηπα, οἱ ἐπαναστάτες ὅταν ζητοῦσαν Ἐνωσῆ ἢ κάτι παρόμοιο, τῶλεγαν μ' ὅλη τὴν εὐλικρίεια γιατὶ τὴν ἐθνικὴ πρόοδο του τόπου ζητοῦσαν. Κι' ἄς μὴ μὲ πῆ κανέναν πὼς τὴν ἐλληνικὴ παντιέρα σήκωσαν για νά ξελογιάσουν τὸν ἀπλό λαό. Γιατὶ εἶμαι σὲ θέση νά γνωρίζω και τὸ βεβαιῶνω στο λόγο τῆς τιμῆς μου πὼς κι' ὁ τελευταῖος ἐπαναστάτης του Θερισιανοῦ κινήματος εἶχε χωνέψει τέλεια και τίς ἀφορμὲς του κινήματος και τούς σκοπούς του. Τόσο μαλιστα

μιὰ χοντρή καρφίτσα χρυσή. Εἶχε τῶνομα πὼς εἶτανε ἓνας εὐγενὴς πού κάτεχε τίς συνήθειες και τὰ φερσίματα του μεγάλου κόσμου, κι' ἄς μὴν ἔζησε στήν Πετρούπολη παρὰ ἔξη μῆνες, και δὲν τὸν ἰδεχόντανε σπῆτι τους παρὰ δυὸ συμμαθητᾶδες του ρωμοῖο, πού εἶτανε πλούσιοι ἀπὸ τὸ ἐμπόριο του σταριῶ.

Τούτος εἶτανε πού διεύθυνε τούς χορούς σ' ὄλο τὸ νομὸ τῆς Τούλας· εἶδνε τὸ σημάδι στους μουσικάντες χτυπώντας τίς ἀπαλάμες του και μέσα στὸν ἦχο τῆς τρουμπέτας και τὰ νιαουρίσματα του βιολιῶ φώναζε μέ ψευτοφωνή: «En avant deux» ἢ «Grande chaîne» ἢ «A vous mademoiselle» και πέταε ἀκατάπαυτα μέσα στή σάλα, χλωμός και πνιγμένος στὸν ἴδρωτα. Δὲν ἀρχίζε ποτέσ τὴ μαζούρα πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα. «Στὴν Πετρούπολη, ἔλεγε, θά σᾶς βάσταγα στο ποδάρι ὡς μέ τίς δυὸ ὥρες τῆς αὐγῆς».

Ὁ χορὸς φαινότανε πὼς κράταε πολύ στὸν Ἀστακόφφ. Περιπλανιότανε σάν ἴσκιος, ἀπὸ τὸ σαλόνι στή σάλα του χοροῦ, ἀλλάζοντας ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ψυχρὲς ματιές μέ τὸν ἀντίπαλο του, πού δὲν ἔφινε κανένα χορὸ νά περᾶσῃ χωρὶς νάνακατωθῆ, και δίνοντας μισὲς ἀπόκρισεις στο φιλοξενητῆ του, πού φαινότανε θλιμμένος για τὴ στενοχώρια πού ξεχώριζε

σταθερά εμείναν οι επαναστάτες στον εθνικό δρόμο ώστε οι προξένοι στο τελευταίο έγγραφό τους με χρονολογία 17)30 του Οχτώβρη 1905 προς το προεδρείο έλεγαν πως αν κ' η επανάσταση κανένα δεν έκαμε λόγο για εσωτερικές μεταρρυθμίσεις μδλα ταυτα οι Δυνάμεις απόφασιζουνε κ.τ.λ.

*

Έδω όμως είναι ανάγκη να σταθούμε για ν' ανασυνταχτούμε και να μπορούμε να άνθεξουμε στα τρομερά όβουζια του κ. δημοκοποπνίχτη.

«Έπρεπε λείει, να βρεθούμε κρητικοί να πάνε με το μέρος των προξένων ;» Κι' αυτά τα λείει γιατί νομίζει πως στη Θερισιακή επανάσταση κρυβότανε καποιος δάχτυλος, όπως λένε κ' οι άγγρινοι πατριώτες. Καταλαβαίνει μάλιστα κανένας πως έδω μιλιζ για δυο προξένους, το Γάλλο και τον Ίταλό. Μά θα τότε ρωτήσουμε και μεις: Αφού λείει πως κατά συμβουλή τω δυνωά αυτών προξένων γίνηκε η επανάσταση, πως εξηγείται η λύσσα του άρχηγού της Χωροφυλακής και των άλλων Ίταλών άξιοματικών ενάντια της Επανάστασης; Η κάνει πως δεν ξέρει την έκστρατεία του Ίταλου ύπομοιράρχου κ. Μπάρνια στο Θέρισσο και τη σύγκρουση που επακολούθησε μεταξύ επανάστασης και χωροφυλακής που σκοτωθήκανε μάλιστα δυο χωροφυλάκοι; Η ξεχνά τις περίφημες διαταγές του Μόνακο που έδινε χρηματικές άμοιβές και έπαινους στους χωροφυλακούς που χτυπιόντουσαν με τους επαναστάτες; Η δεν έχει είδηση για τα μεσαιωνικά βρασιονστήρια που έπαθαν από τους Ίταλους νέμ από τους καλύτερους της κοινωνίας μας γιατί φώναζαν αζήτω η Επανάσταση όταν είδαν δλόκληρο πολεμικό να φέρη άλυσοδεμένους μερικούς επαναστάτες από το Σέλινο; Η έλησμόνησε το θανατικό πάθος στην άρχή της Επανάστασης μεταξύ των Ίταλών της χωροφυλακής και των φίλων του Θερίσου; Και πως θα εξηγήσουμε αυτό τον άγριο κατατρομό αν δεχτούμε τη γελοία ύπόθεση πως η Επανάσταση είτανε σχέδιο Ίταλικό; Η μήπως επιτρέπεται να νομίζουμε πως μπορούσαν οι Ίταλοί άξιοματικοί να μην έγνωρίζαν την Ίταλική πολιτική και για αυτό πηγαίνανε κόντρα της; Μά θα μού πητε, γιατί η έχτρότητα αυτή των Ίταλών δε βάσταζε ίσαμε το τέλος; Το πράμα θα εξηγηθθί άμέσως, αν και για να βρούμε εκείνο που ζητούσαμε μάζ χρειάζότανε να μάθουμε τη στάση των Ίταλών άξιοματικών στην άρχή του κινήματος.

Είναι γνωστό πως μόλις άκούστηκε πως στο Θέρισσο βγήκαν επαναστάτες, ο Πρίγκηπας γίνηκε θεριό. Άμέσως έπροσκάλεσε τους προξένους και τους άρχηγούς των διεθνών στρατευμάτων λέγοντας πως το κίνημα πρέπει να χτυπηθθί κατακέφαλα και σκούζοντας πως δεν είχε διόλου εθνικό χαρακτήρα. Οι προξένοι όμως, σαν άνθρωποι λογικοί που είντουσαν αποφασίσανε πρι να λάθουνε βίαια μέτρα, να στείλουνε έξω το Γάλλο συνταγματάρχη κ. Λουμπάνσκη για να δθί τι ζητούνε επί τέλους οι επαναστάτες. Ο Λουμπάνσκη μίλησε πολλή ώρα με τους άρχηγούς του κινήματος και άφου άκουσε με έκπληξη—είχε μόλις έλθει στην Κρήτη—τους λόγους της Επανάστασης, γύρισε στο Παλάτι κι' είπε με θάρρος στον Πρίγκηπα: «Υψηλότατε οι επαναστάτες φαίνεται πως έχουνε δικιο». Και για να νοιώσετε καλά τη σημασία που έχουνε τα λόγια αυτά πρέπει να πούτε λίγα για το Λουμπάνσκη άφου και για τη φιλία του μάζ κατηγορήσαν.

Συνταγματάρχης του μηχανικού βγαλμένος από την άνωτερη πολυτεχνική σχολή του Παρισιού είναι από τους πιο μορφωμένους άξιοματικούς του Γαλλικού στρατού δημοκράτης ίσαμε το κόκκαλο και λογογράφος γνωστός στην πατρίδα του. Ο ευγενής αυτός και φιλελεύθερος άξιοματικός είταν ο πρώτος Ευρωπαίος που το δικιο της Επανάστασης φώναζε και στον Πρίγκηπα και στους προξένους. Μά ο Πρίγκηπας δεν έχαμπάριζε από τέτοια και ζητούσε κάθε μέρα να βγούνε τα Ευρωπαϊκά στρατεύματα κι' η χωροφυλακή και να χτυπήτουν τους Επαναστάτες. (Κοίταζε και την κίτρινη βίβλο της Γαλλίας του 1905). Μά τα λόγια του Λουμπάνσκη και η φρόνιμη διχγωγή των Επαναστατών έκαναν τους προξένους να μη ύπακούσουν στα θηριώδικα αίστήματα του Πρίγκηπα και να ζητήσουν κάποια λύση του ζητήματος χωρίς αίμα, αν είταν δυνατό. Ο Πρίγκηπας τους κατηγορήσε για αυτό στις Κυβερνήσεις τους (κοίταζε και την κίτρινη βίβλο) κι' άρχισε να τους φέρνεται με τρόπο κάθε άλλο παρά διπλωματικό. Κ' έτσι η άρχική διαφωνία κατάντησε σε έχτρα και για τον αυτό λόγο ο άρχηγός της Χωροφυλακής έπαψε πιά να ναι τυφλό όργανο της Αύλης και να πολεμά λυσσασμένα το Θέρισσο. Να λοιπόν οι λόγοι για τους όποιους οι προξένοι σιγά-σιγά έπήγαν με το μέρος της Επανάστασης.

*

Μά καθώς ο άρθογράφος άφίνει να νοιώσουμε, ο

Πρίγκηπας τάχε μόνο με το Γάλλο και τον Ίταλό προξένο ενω με το Ρούσσο και τον Άγγλο τα πήγαινε καλά. Το πράμα είναι άπλοστατο γιατί αυτους τους έπηρέαζε περισσότερο με τους ψηλούς του συγγενήδες και για αυτό είχαμε την τρομερή καταδίωξη των επαναστατών από τα ρούσικα και τα έγγλέζικα στρατεύματα.

Μά ήθε και μάζ η σειρά μας να ρωτήσουμε;

Έπρεπε ο Πρίγκηπας να ζητήση από τους προξένους να βάλουνε τους στρατούς τους και να χτυπήσουνε κρητικούς και μάλιστα άφου μάζυ θα χτυπούσανε και την έλληνική σημαία;

Ψέματα είναι αυτό που είπε ο ύφυπουργός των έξωτερικών Λόρδος Πέρου στην Άγγλική βουλή, πως δηλαδή ο Πρίγκηπας ζήτησε την αύξηση του Ευρωπαϊκού στρατού για να χτυπηθθί άποτελεσματικά η επανάσταση;

Ψέματα είναι πως ο Πρίγκηπας ζήτησε από τους προξένους να κηρύξουνε το στρατιωτικό νόμο, τη λογοκρισία των έλληνικών έφημερίδων κ.τ.λ. κ.τ.λ. νομίζοντας πως έτσι θα στενοχωρούσε την επανάσταση; (Κοίταζε και την κίτρινη βίβλο).

Ψέματα είναι πως ο φίλατός του Ρούσσοσ συνταγματάρχης Ούρμπάνοβιτς έξεστράτεψε εναντίο των επαναστατών κ' έκαμε μεγάλες μάχες στο Άτσικόπουλο, στον Άρμυρό κι' άλλου, στις όποιες σκοτώθηκαν πολλά από τα πρώτα παλληκάρια της Κρήτης; Κι' αν τυχόν μάζ πη πως αυτά τα ενέργησε από δικό του, θ' άρνηθθί τουλάχιστο πως αν ήθελε ο Πρίγκηπας να τονε μολοδίσει θα το κατόρθωνε;

Κ' έπρεπε λοιπόν ο Άξέχαστος—όπως τονε λείει ο φίλος μας—το έλληνικό βασιλόπουλο, ο Άρραβώνας κ.τ.λ. να βάζη Ευρωπαίους να σκοτώνουνε κρητικούς;

Μά ο κ. άντιπολιτεκάντης—μωρέ λέξη που τη βρήκει!—είχε λόγους να πιστεύη πως μεγάλο μέρος από τα έξοδα του Θερίσου είχε δώση ο Ίταλός προξένος.

Και γιατί τάχα; Μονάχα ο «Νουμάς» θα παίρνη από το πασαβιστικό κομιτάτο; Γιατί να μη παίρνουμε και μεις από κανένα—αν ύπαρχει—πανλατινιστικό; Είναι ντροπή, για να μην πώ ξετσιπωσιά, να λήη κανένας τέτοια πράματα. Μόνο ος συκοφάντες κάνουνε πως δεν ξέρουνε πως την Επανάσταση του Θερίσου τη βραστάζανε κυρίως οι έμποροι τω Χανιώ. Κι' αυτό είναι το πιο παρηγορη-

μέσα στο πρόσωπο του επισκέφτη του. Τέλος η μαζούρκα, η τόσο άποθυμισμένη, άντιλάλης. Ο Άστακόφ πήγε ναβρη τή ντάμα του, έφερε δυο καθίσματα, και πήγε να καθίση μάζι της στα τελευταία ζευγάρια, σκεδόν μπροστά στο Στελτσίνσκη.

— Φαινόσαστε πως στενοχωριόσαστε, κύριε Άστακόφ, είπε η Ναντέζντα γυρίζοντας κατά τον καθαλιέρο της, τον καιρό που ο νέος διευθυντής του χορού άνοιζε τη μαζούρκα παίρνοντας κοντά του τη ντάμα του, και χτυπώντας τα τακούνια του σαν κότα που ξελακεί.

— Έγω; είπε ο Άστακόφ. Ολότελα. Τι σας έκαμε να το σκεφτήτε;

— Η έκφραση του προσώπου σας. Σας εκοίταζα. Ύστερα από τον έρχομό σας, δεν έχαμογελάσατε ούτε μια φορά. Σείς, κύριε, άνθρωποι θετικοί, δεν πρέπει να παίρνετε ύφος Βύρωνα. Άρρήστε το να το παίρνουνε οι ποιητάδες.

— Βλέπω, Ναντέζντα Άλεξέιβνα, πως πολλές φορές μού δίνετε τον τίτλο ανθρώπου πραχτικού, έτσι σα να παιζογελάτε με παίρνετε για άνθρωπο ψυχρό και φροντιστικό, άνικανο για κάθε ψηλό, μα μπόρω να σας βεβαιώσω πως αυτοί οι πραχτικοί άνθρωποι έχουνε πολλές φορές μέσα στην καρδιά βα-

θειά μυστήρια που δεν αξιώνουνε να τα ξαπλώνουνε μπροστά στους άδιαφορους, και προτιμάνε να τα κρατάνε σιωπηλά μέσα στην ψυχή τους.

— Τι θέλετε να είπητε;

— Τιποτα θα το μάθετε ίσως άργότερα.

Την ίδια στιγμή η κόρη του άφέντη του σπιτιού ζύγωσε τη Ναντέζντα, κρατώντας από το χέρι το Σταλτσίνσκη και έναν άλλο καθαλιέρο, που φόραε γαλάζια ματογκάλια.

— Η ζωη η ο θάνατος [ρώτησε γαλλικά.

— Η ζωη! φώναζε η Ναντέζντα, δεν έχω τίποτα να κάμω με το θάνατο.

Ο Σταλτσίνσκης ύποκλήθηκε. Είτανε κείνος που θάκλεζε αυτά τα δυο όνόματα, και που κράτησε για δικό του τη «ζωη». Η Ναντέζντα έφυγε μάζι του για να κάμη ένα γύρο της μαζούρκας, τον καιρό που ο θάνατος με τα γαλάζια ματογουάλλια, τους άκλούθαε πηδώντας με τη δεσποινίδα Άκιλίνη.

— Πίστετε μου, σας παρακαλώ, ποιός είναι αυτός ο κύριος Σταλτσίνσκης; ρώτησε ο Άστακόφ τη Ναντέζντα, όταν έγύρισε κ' έχασσε κοντά του.

— Είναι ακόλουθος του διοικητή. Είναι ένας χαριτωμένος νέος, όχι ρούσσοσ, όπως θάν το είδατε, και λίγο κουτοπερήφανος. Τόχουνε βλέπετε, στο αί-

μα (!). Πιστεύω πως δε θαχτετε άνακατώματα μάζι του άπ' άφορμή της μαζούρκας.

— Ω! όχι, είπε ο Άστακόφ, ύστερα από μια στιγμή που κόμπιασε.

— Είμαι τόσο λησμονιάρα!

— Μά δε θα παραπονιόμουνα, α δεν είχα επιθυμία να χορέψω μάζι σας.

— Είν' αλήθεια πως πεθυμούσατε να χορέψετε μάζι μου;

Ο Άστακόφ της άποκρίθηκε με κομπλιμέντο, λίγο-λίγο προχώραε. Η σκέψη της μονομαχίας που θα γινότανε την άλλη μέρα, του ρέθιζε τα νεύρα, του δινε στα λόγια την όρη και τον έσπρωχνε να λήη αίστήματα μεγαλωμένα, που η ψυχραιμία ποτέσ δε θόφινε να φανούνε. Έπειτα η Ναντέζντα είτανε τόσο όμορφη, με τα χαμηλοματιάσμά της και τα προσκαλεστικά της χαμογέλια που την ένοια του δεν μπόραε καλά-καλά να άδράξη! Οι ματιές του Άστακόφ είχανε μια έκφραση μυστική και μελαχολικιά. Τα λόγια του είτανε γιομάτα από γγιξιές όλο θλίψη και λεφτό παράπονο. Τέλειωσε με μια ξεχείληση για λογαριασμό των γυναικών, της αγάπης, για το μέλλο του, και για τον τρόπο που έ-

1) Οι Πολωνέζοι.

τικό φημείο, πώς στον τόπο μας υπάρχουνε χαρακτήρες και άρχες πολιτικές, γιατί βίβαια ο έμπειρος πούδωσε 500 ναπολεόνια δέν περιμένει να μπή αύριο σε θέση για να τα πάρη πίσω. Και πρέπει άκόμα να μάθη πώς το επαναστατικό ταμείο εΐταν πάντα φτωχότατο και πώς στο τέλος άρχισε να γονατίζει η Έπανάσταση για λόγους οικονομικούς. Ο «Νουμάς» θα ξέρη βίβαια πώς οι αντιπρόσωποι της Έπανάστασης στην Άθήνα έζητιάνευαν συντρομές για τον άγώνα πουλώντας επαναστατικά γραμματόσημα και γραμματίδια. Κι' αυτό που λείπει πώς οι καραμπινιέρηδες έπιναν στην ύγεια του καινούργιου Ήγεμόνα είναι χοντρό ψέμα. Γιατί όσο βαστούσε η Έπανάσταση κανένας λόγος δέν έγινε ούτε δώ ούτε στην Ευρώπη για καινούργιο Ήγεμόνα. Έπειτα, καθώς και παραπάνω είπαμε, οι Ιταλοί της χωροφυλακής εΐταν οι πιο θανατικοί όχτροί του Θέρισου.

*

Μά λείπει ο άρθρογράφος πώς Τούρκοι κι' Οθρόοι έβούθησαν τον Άγωνα, άν και ξεχνώντας στο παραλήρημά του το μολογά πώς ο Βενιζέλος σ' ένα του γράμμα προς τους Μπέηδες του Καστρού έλεγε πώς κ' η Έπανάσταση έγινε για την εθνικήν άποκατάσταση του τόπου. Το όποιο σημαίνει πώς η Έπανάσταση δέν έλεγε άλλα στους μπέηδες για να τους τραβήξη, άφου το μυστικό αυτό γράμμα παράπεσε από τυχαίο λόγο. Μά θα πητε: Πώς Τούρκοι να συντρέχουνε κίνημα εθνικό και να στέλνουνε, άν δεχτούμε πώς στείλανε—γιατί αυτό στην τιμή μου δέν το ξέρω—παράδες; Πρώτα πρέπει να μάθετε πώς η έσωτερική κατάσταση εΐτανε και γι' αυτούς άβάσταχτη. Ο Πρίγκηπας φέρθηκε προς το μουσουλμανικό στοιχείο όπως και προς τα χριστιανικά απομάκρυνε δηλαδή από κοντά του τους μορφωμένους και τους σοβαρούς και περιμάζεψε τους πιο άσημους και περιφρονημένους. Μά χωρίς το λόγο αυτό, πρέπει να μάθετε πώς οι μουσουλμάνοι λάβανε άνάγκη προστασίας από την Έπανάσταση. Γιατί η Αύλη για να κατηγορήσει την Έπανάσταση στην Ευρώπη και να προκαλέσει βίαια μέτρα εναντίον της—άκούτε, άναγνώστες του «Νουμά»—έβαζε και σκοτώνανε η κλέβανε Τούρκους στα χωριά για να νομιζούνε οι πρόξενοι πώς επαναστάτες από φυλετικά πάθη τους κακοποιούσανε. Μά άφου τα επαναστατικά άποσπάσματα διαταγμένα από

νιωθε την εύτυχία... Μιά μέρα πρωμού από το θάνατο που μόρασε νάρτη, ο Άστακόφ άπολύθηκε σε μια έρωτολογία άλληγορική με τη Ναντέζντα. Κείνη άκουε ποσειστικά, σηκώνοντας το κεφάλι, κάνοντας τάχα πώς ξαφνιάζεται, και άφίνοντας κάποιες παρατήρησεις δειλές. Πολλές φορές κομμένη από τους χορευτάδες η κουβέντα ξαναρχίζει πάλε κ' έπαιρνε γύρισμα φιλιάντικο. Ο Άστακόφ ρώτησε τη Ναντέζντα για τα ίδια της αισθήματα, για τις συμπάθειες της. Κείνη άποκρινότανε σαν παιζογελάστρα, όταν ξαφνικά, για μεγάλο ξαφνικό του Άστακόφ, και άπάνου σε μια θανατίσιμη ματιά που της έριχνε, του έπτε η Ναντέζντα,

— Πότε φεύγετε;

— Πώς; έπτε ο άλλος άποσβολωμένος.

— Σας ρωτάω πότε θα γυρήστε σπίτι σας;

— Στο Σάσσοβο;

— Όχι, όχι, σπίτι σας. στην Άλληνη έξοχη, όπου μνησκετε, που είναι εκατό βέρστια από δω.

— Πευμούσα πολύ να γυρίσω το ταχύτερο, έπτε ξαναπαίρνοντας την παθητική του όψη. Και λογαριάζω να φύγω αύριο... άν είμαι στη ζωή. Έχω τόσες δουλειές! Μά γιατί σας ήρτε η ίδια να μου κάμετε μια τέτοια έρώτηση;

το Έπαν. Προεδρείο έπιάσανε όσους μπόρεσαν ενόχους κι' άνακαλύφθηκε πώς είντουσαν κυβερνητικοί, τότες οι Τούρκοι στείλανε γράμματα κ' έκφράζανε την εύγνωμοσύνη τους στην Έπανάσταση ζητώντας να εξακολουθήση η προστασία των άγροτικών περιουσιών τους. Τι φυσικώτερο παρά να δώσουν και παράδες—άν έδωσαν—για να πληρώνονται τουλάχιστο οι φρουρές που φύλαγαν τα μετόχια τους;

Μά λείπει και για κάποια λίστα των φίλων βουλευτάδων που έδωσε ο Βενιζέλος το 1901 στα πρόξενα παραφουσκωμένη μάλιστα—όπως λείπει—για να δείξη πώς εΐταν πολλοί αντιπριγκηπικοί. Θα δώσω μια συμβουλή στον άρθρογράφο να μη γράψη ποτέ πράμα άν δέν το εξακριβώνη θετικά γιατί άλλιώς μου δίνει το δικαίωμα να τον έλω κακόπιστο. Το περιστατικό αυτό έχει έτσι δά. Όταν άρχισε τις εργασίες της η βουλή του 1901 ο Βενιζέλος έστειλε με το φίλο του βουλευτή κ. Σκουλά μια σημείωση στον Πωλογεώργη—που δέν εΐταν τότε πολιτικός του φίλος—και του πρότεινε άν ήθελε ενώνοντας τους δικούς τους βουλευτές με τους Βενιζελικούς να εκλεχτή πρόεδρος και τούτο τόκανε ο Βενιζέλος για να χτυπήσει το Μιχελιδάκη. Η σημείωση αυτή είχε όλα τα όνόματα των Βενιζελικών και Πωλογεωργικών βουλευτών που θάδιδαν ψήφο στον Πωλογεώργη. Πρέπει να πούμε πώς τότες εΐτανε φίλοι του Πωλογεώργη κι' ο Κατζουράκης—που τον αναφέρει δά κι' ο άρθρογράφος—και μερικοί άλλοι που ίσαμε την τελευταία στιγμή έμειναν άφοσιωμένοι στην Αύλη. Αυτή τη σημείωση ο Πωλογεώργης έπηγε στο Παλάτι για να δείξη πώς μολονότι μπορούσε να εκλεχτή πρόεδρος δέν τόκανε για να μη προκαλέσει διάσπαση στο κόμμα.

Η συκοφάντρα όμως Αύλη καταχράστηκε τη ιδιόγραφη αυτή σημείωση του Βενιζέλου και δείχνοντας τηνε στους φίλους της έλεγε πώς βρήθηκε στα πρόξενα που την είχε δώσει ο Βενιζέλος για να δείξη τον αριθμό των αντιπριγκηπικών βουλευτών. Σε κάμποσο καιρό ρίχτηκε από το παλάτι η ρουκέτα πώς εΐταν έτοιμη η Ένωση με η σημείωση αυτή του Βενιζέλου τηνε ματαίωσε!!!

Κι' όσο για τον άνοιχτό πόλεμο—όπως λείπει—που έστήσανε από την άρχη οι πρόξενοι—για ποιο λόγο, παρακαλώ;—σ' έκείνονε και στο έργο του(!), πρέπει να καταλάβη πώς αυτό είναι μια νοσηρή έπιμονη ιδέα που κόλλησε σε μερικώ το μυαλό χωρίς κημιά βάση.

— Δέν ξέρω.

— Όστόσο...

— Παραξενεύομαι για έναν άνθρωπο που φεύγει αύριο, και που με ρωτάει σήμερα για το χαρακτήρα μου.

— Μά έπιτρέψτε μου...

— Διαβάστε αυτό. Έπτε η Ναντέζντα και του άπλωσε το τυχαίο από ένα κουφέτο που πήρε από ένα γειτονικό τραπέζι. Έστερα σηκώθηκε και πήγε για νάνταμωση τη Μαρία, που έρχόταν με μιάν Άλλη κυρία να τη γυρέψουνε για μια φιγούρα του χορού. Ο Άστακόφ έριξε τα μάτια του στο χαρτί, και διάβασε τυπωμένο με άσκημα ψηφια γαλλικά: Qui me negligé me perd. Όταν σήκωσε το κεφάλι άπάντησε τη ματιά του Στελτσίνσκη καρφωμένη άπάνου του με θυμό συγκρατητό. Ο Άστακόφ άκούμπησε στο άκουμπιστήρι της κερκίδας του κάνοντας πώς χαμογελάει. Ο Άξιωματικός του πυροβολικού έφερε τη Ναντέζντα όμπρός στο καθισμά της, πτωγύρισε, έκαμε να ήχέσουνε τα σπιρούνια του κι' άποτραβήχτηκε. Η Ναντέζντα κάθισε.

— Έπιτρέψτε μου να σας ρωτήσω, έπτε ο Άστακόφ, πώς πρέπει να ζηγήσω κείνο που μου άφήσατε;

Είναι άλήθεια πώς ο Πρίγκηπας τα χαλούσε συχνά με τους Πρόξενους για το λόγο ότι άκάτεχος όπως εΐταν από διπλωματικό τάκτ και φυσικά πεισματάρης έπείραζε χωρίς να το πολυκαταλαβαίνει συχνά τους πρόξενους και γι' αυτό δέν τον έκαναν χάζι. Κι' ως είναι βίβαιος ο άπαρηγόρητος άρθρογράφος σου πώς το έργο Του, δηλαδή το στρατιωτικό νόμο και την ένεκα του στρατιωτικού νόμου άνάμιξη των Ευρωπαίων στα έσωτερικά μας, οι πρόξενοι δέν είχανε κανένα λόγο να το πειράζουνε.

Μά παραξενεύεται ο φίλος γιατί και τώρα που έφυγε ο Πρίγκηπας έμεις—λείπει—του ψάλλουμε τα ίδια, χωρίς να το νοιώθη πώς μ' αυτή την άπορία του χτυπιέται μοναχός του. Γιατί άφου έμεις εξακολουθούμε να λέμε τα ίδια και τώρα που έφυγε θα πη πώς δέν τα λέγαμε Άλλοτες ούτε για δημοκρατία ούτε για να φύγη παρά γιατί αυτή εΐτανε η πεποίθηση μας. Μά τόπαμε δά πώς ο άρθρογράφος μας γράφει στα κουτσορού.

*

Άς δεχτούμε τώρα για χατίρι του κ. δημοκοπονίχτη—βλέπετε έχει μεγάλο χατίρι—πώς ο Βενιζέλος γίνθηκε όργανο των Προξένων. Όργανο για ποιο πράμα; Φυσικά για το άποτέλεσμα το σημαντικό. Μά, χριστιανέ μου, όλος ο ντουινιάς έβούηξε πώς η λύση αυτή είναι εθνικώτατη κ' έσύ έρχεσαι να μας κατηγορές πώς γενήκαμε όργανα για τέτοια λύση;

Μά λείπει κιάλας πώς το Θέρισο δέν έφερε το Ζαΐμη γιατί όταν κι' άν έφευγεν ο Πρίγκηπας θάρχότανε. Και για να μη κάμω Άλλη άποδείξη πιο σύνθετη πώς το διορισμό Άλληνα πολιτικού τονέ χρωστά ο τόπος μόνο στη Θερισανή επανάσταση, θα του το άποδείξω άπλοστάτα και με δικά του λόγια. Ο ίδιος λείπει.

Όταν κι' άν έφευγε ο Πρίγκηπας ένας Ζαΐμης θάρχότανε.

Τον Πρίγκηπα—όπως το παραδέχεται—τον έδιωξε το Θέρισο.

Άρα το Ζαΐμη τον έφερε το Θέρισο.

Όπερ έδει δείξαί.

Σκόνταψε λοιπόν κ' έδω ο φίλος. Μά έδω πρέπει να πούμε πώς έχι μόνο η Άντιπολίτευση κατώρθωσε το διορισμό Άλληνα πολιτικού, Άλλά χωρίς αυτή ζήτημα είναι άν ο Ζαΐμης, και μετά το διορισμό του, κατέβαινε στην Κρήτη. Γιατί ο πόλεμος

— Ά, κείνο το ρητό; έπτε η Ναντέζντα, μ' άδιαφορία: «Qui me negligé me perd». Δί, λοιπόν! Είναι ένας εξαίρετος κανόνας, που μπορεί να είναι και πολύ ωφέλιμος. Δέν πρέπει τίποτα να παραμελήμε στη ζωή. Πρέπει να θέλουμε πολύ για ν' άποχτάμε λίγο. Μά είμαι πιαλαβή να θέλω να δώσω δρομήνιες σεναν πραχτικό άνθρωπο της δύναμής σας. Η Ναντέζντα ξέσπασε στα γέλια, και του κάκου ως με το τέλος της μαζούρκας ο Άστακόφ πάσκιζε να ξαναρχίση την κουβέντα. Της μίλαε για αισθήματα κι' άποκρινότανε για φορέματα. Τη στιγμή που τον άφινε του ξανάειπε ειρωνικά:

— Θα φύγετε αύριο; Τότε σας εύχουμαι καλό κ' εύτυχισμένο ταξίδι.

Και η Ναντέζντα έτρεξε κατά τον άδερφό της και του έπτε.

— Μου χρωστάς χάρη, πιστεύω χωρίς έμένα, θάγγαζάρει κείνη για τη μαζούρκα.

Ο Βερετιέφ σήκωσε τους ώμους.

— Έκαμες καλά, έπτε δέ βγαίνει τίποτα.

Όστόσο ο Άστακόφ πέρασε γλήγορα στην παρακάμαρα κι' έβανε το πανωφόρι του, όταν ένας δούλος ήρτε να του είπη πώς ο άμαζάς του εΐτανε σε τέτοιον τρόπο μεθυσμένος που δέν εΐτανε δυνατό

πού άνοιξε ο Πρίγκηπας για να μη φύγη και η τύφλα των αϊλικών που έχαναν τον κομματάρη τους είχαν φέρει σε τόσο δύσκολη θέση τις Δυνάμεις ώστε αν η Αντιπολίτευση δεν έδιδε κουράγιο στους Προξένους πως δε θ' άφήση να γίνη καμιά άταξία και πως είναι ανάγκη να κατεβή ο νέος Άρμοστής μίαν ώρα άρχήτερα, ποιος ξέρει αν δεν έχαντακάνετο για πάντα ο κατεβασμός του.

Φανταστείτε πως τολμούσαν να φοβερίζουν όλους πως τη στιγμή που θα ξεμπαρκαριστή θα 'γενή μεγάλο κακό και γι' αυτό έφοβήθησαν οι πρόξενοι και τον έβγαλαν από κάποιο παράμερο μέρος σαν κατ'άδικο.

Μά ο άρρογράφος λέει κι' άλλη άνακρίβεια άρκετή για να του κόψη τη γλώσσα ο παπᾶς που θα τονέ ξεμολογήση.

Λέει δηλαδή πως ο Βενιζέλος και μετά τον έρχομό του Ζαΐμη ξανά και ξανά εκήρυξε πως ο έλληγος είναι εθνική ανάγκη. Δόξα τῷ Θεῷ οι στενογράφοι της Συνέλευσης έχουν κι' αυτιά και χέρια για ν' ακούνε και να γράφουνε. Τονέ προκαλώ λοιπόν να φροντίση να βρῆ από τα στενογραφημένα πραχτικά τέτοιο λόγο είπωμένο από το Βενιζέλο μετά τον κατεβασμό του Ζαΐμη γιατί άλλοιως έχω όλο το δικαίωμα να τονέ ξαναπῶ κακόπιστο. Άπ' αυτές τις χοντροειδέστατες άνακρίβειες τους για πράματα χτεσινά θα μπόρουν οι άναγνώστες του «Νουμά» να κρίνουν πόσο είναι: αληθινά και τέλλα που είπαμε.

Μά τί να περιμένη κανείς από άνθρωπο που καυχιέται γιατί ο ξαδερφός του ο Κατσουράκης βροῖκε—όπως λέει—τό γιατρικό, οργανώνοντας εμφύλιο άλληλοσπαραγμό, για να πνίξη την Έπανάσταση του Θέρισου.

Τελειώνοντας δε μπορώ να άφισω άπαρατήρητο πως ο άρρογράφος ξόδεψε την αντιδημοτική του ρητορική για να χτυπήση πολιτικό που έχει σε έλαττωματικό πιά βαθμό άναπτυγμένο το αίστημα της περιφρόνιας στον όχλο. Ο Βενιζέλος είναι από τους άριστοκράτες τους πνεύματος που διόλου δε λογαριάζει και που σιχαίνεται μάλιστα τη λαϊκή πρόληψη. Οι λόγοι του είναι πάντα για τους λίγους, για τους έλεγχτους. Ποτέ δεν κολακεύει λαϊκές άδυναμίες ούτε φοβάται να τις χτυπᾶ με το σφυρί είτε πατριωτικές είναι είτε θρησκευτικές είτε όποιες δήποτε. Κ' είμαι βέβαιος πως μ' όλο το ναυάγιο του συντηρητικού πολιτεύματος του 1899

και τα μαρτυρικά του παθήματα θεί πιέξη λίγο τη συνείδησή του ακόμα όταν σήμερα δίδει κανένα σπουδαίο δικαίωμα στο λαό. Γιατί είναι τέτοιας ιδιοσυγκρασίας που τίποτα δεν τρομάζει τόσο όσο την όχλοκρατία.

Και τώρα θα πῶ κάτι τι για να παρηγορήσω τον άπελπισμένο άρρογράφο. Δεν περνᾶ συνεδρίαση στη Συνέλευση χωρίς οι αντιπολιτετευόμενοι να βγάλουν στο φῶς μερικούς λεκέδες από την καμαρωμένη διοίκηση του προτητηρινευ άρμοστή κι' όμως η πλειοψηφία Του που τόσο πάσχισε να τηνέ δημιουργήση τσιμουδιά δε βγάζει γιατί ξέρει πως δεν τη σφύρηνη διόλου αυτό το ξεσκάλισμα.

*

Τη σύντομη αυτή πολιτική ιστορία των τελευταίων χρόνων της Κρήτης νόμισα υποχρέωσή μου να κάμω γιατί ενδιαφέροναι πολύ οι άναγνώστες του «Νουμά» να ναι φωτισμένοι σ' ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα και τη στιγμή που έμεις οι δημοτικιστάδες θα συνταχτούμε σε κόμμα πολιτικό νάχουμε άνοιχτά τα μάτια μας σ' όλα τα εθνικά ζητήματα και να μη λέμε αϊλικές σάχλες.

Όσο για το φίλο μου τον κ. δημοκοποπνήχτη τονέ πληροφορώ πως να μη στενοχωριέται γιατί ο Πρίγκηπας ετοσαύτα κατορθώσας ού κινδυνεύει άξέχαστος παρ' ήμῶν άπελθειν.

Χανιά 15 τού Νοέβρη 1906.

Πληρεξουσιοδοτημένος κι' από τους άλλους

δημοτικιστάδες

ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΧΡΗΣΤΟΓΛΑΚΗΣ

ΚΡΑΣΙ ΣΑΜΙΩΤΙΚΟ

Το αληθινό Σαμιώτικο κρασί, το ξακουστό μουσκάτο πουλιέται στο δρόμο του Προαστείου αρ. 8 στο κατάστημα του Άθανάση Τσουκλαδάκη από τη Σάμο.

Τα κρασιά που πουλιούνται στο κατάστημα άφτό βραβεφθήκανε στην Έκθεση του Σικάγου κι' όσοι αγαπούνε το κρασί που έφραίνει τη καρδιά μπόρουν να περάσουν από κεί.

νάν τονέ ζυπνήσουνε, και πως του είτανε αδύνατο να φύγη. Και σαν έδειξε τη δυσαρίσκιά του ο Άστακόφ μπήκε στο σπίτι και παρακάλεσε τον έπιστάτη να τον πάη στην κάμαρα που λογαριάζανε να τονέ βάλουνε, χωρίς να περιμένη το σουπέ. Μισή ώρα άργότερα είτανε τοποθετημένος εκεί μέσα, καλά ή κακά, κάτω από το σκέπασμα στενού κρεβατιού, και πάσχισε ν' άποκοιμηθῆ.

Μά ο ύπνος δεν έρχότανε καθέλου. Η έψη του Στελτσίνσκη όρθωνότανε άκατάπαυτα όμπρός του. «Νά, σημαδεύει, ο Άστακόφ σκοτώθηκε, έλεγε μια φωνή... Χτυπήθηκε με διάθεσες ειρηνικές, και με καλόβολες σκέψες της παντρειάς». Και ξανάκλεινε με πείσμα τα μάτια του που είτανε πλατειάνοιχτα, κι' έχωνε το κεφάλι στα προσκέφαλα. Μά ο ύπνος δεν έρχότανε. Η αύγη έσκαιε τώρα στον ούρανό. Άποκαμωμένος από τόν πυρετό της άγρύπνιας ο Άστακόφ έπεσε σ' ένα είδος νυσταγμάρας, όταν ένωσε ξαφνικά ένα βάρος στα πόδια του. Άνοιξε τα μάτια στα πόδια του κρεβατιού του είτανε καθισμένος ο Βερετιέφ. Το ξάφνιασμα του Άστακόφ μεγάλωσε σαν είδε το ντύσιμο του Βερετιέφ. Είτανε χωρίς ραντικότα τα στήθια του γυμνά φαινότανε ανάμεσα από ένα πουκάμισο ζαρωμένο. Τα μαλλιά του

άταχτα του πεφταν ως τα φρύδια, και το πρόσωπό του μ' άλλαγμένη έκφραση.

— Μπορώ να σας ρωτήσω... είπε ο Άστακόφ και σηκώθηκε στο κρεβάτι του.

— Ήρτα, είπε ο Βερετιέφ με μια συναχωμένη φωνή, με ντύσιμο λίγο... Ήπιαμε κεί κάτω. Θέλω να σας ήσυχάσω. «Είναι εκεί ένας ευγενής που δεν έχει ύπνο ήσυχο». Αϊ, λοιπόν! μπόρείτε να κοιμηθῆτε, δε θα χτυπηθῆτε αύριο.

— Τί μου λέτε εκεί; μουμούρισε ο Άστακόφ ακόμα περισσότερο ξιφιασμένος.

— Ναι, όλα διορθώθηκαν. Αυτός ο κύριος ζητάει συμπάθιο. Θα λάβετε αύριο ένα γράμμα. Όλα τέλειωσαν ρουχουνήστε.

Ο Βερετιέφ σηκώθηκε, και προχώρησε μ' ένα άστατο βήμα κατά την πόρτα.

— Επιτρέψτε μου παρακαλώ, φώναξε ο Άστακόφ, πως ξέρτε... και πως μπορώ να σας πιστέψω;

— Α! νομίζετε, γιατί είμαι... μέσα σ' άμπέλια... Μά σας το λέω, θα σας στείλη αύριο ένα γράμμα. Δε μου είσαστε πολύ συμπαθητικός, κύριε, μά είμαι άπάνου στο κέφι της λεβεντιάς και της γενναιότητας. Πίστε ωστόσο πως φοβηθήκατε λιγάκι.

— Μά κύριε... είπε ο Άστακόφ, που άρχιζε να

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10. — Για το Έξωτερικό φε. χρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κίόσκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχόδρου, (Όφθαλμιατρείο), Βουλῆς, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία « Εστίας » Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδου Σταδίου, άπτεκρ' στη Βουλή). Στο Βόλο, βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΟΙ ΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΜΑΣ

ά γιο ποιήσανε έναν τραπεζίτη, άπαράλλαχτα καθώς έκανε άλλοτες—δεν ξέρουμε αν ξακολουθεϊ νάν το κάνει και τώρα—το Βατικανό άγιοποιώντας διαφόρους κυρίους. Δε θέλουμε να πούμε πως ο μακαρίτης Πεσματζόγλου είταν κοινός άθροπος. Όχι. Είταν κάτι παραπάνου από μᾶς τους άθροπους του σωρού, άφου μπόρεσε από το τίποτα να κάνει έκατομμύρια, άφου έχτισε τόσα παλάτια στην Άθήνα, στην Κηφισσία και στο Φάληρο, άφου είχε τόσα άμάξια και τόσους υπρέτες, πράματα άρκετά δηλ. να κάνουνε ένα σεβαστό και να τον επιβάλουνε στην κοινωνική συνείδηση. Μπορεί ο μακαρίτης να ύποστήριξε γενναία και το Μακεδονικό άγώνα, μπόρεϊ νάδωσει εκατό χιλιάδες στον Πανάγιο Τάφο, μπόρεϊ νάλλυσε το Σταφιδικό ζήτημα, πλουίζοντας σύγκαιρα και τους μετόχους της « Ένιαίας »,

πειράζεται.

— Καλά, καλά, διέκοψε ο Βερετιέφ. Μην παίρνετε φωτιά. Βλέπετε, στον τόπο μας, στην έπαρχία δε γίνεται χωρίς που να μην έχει και μονομαχία. Μά τουτο δεν έχει ποτές κακά έπακόλουθα; μά ωστόσο κάτι τέτοιο δίνει άφορμή να πειραχτεί ένας νιόφερτος. In vino veritas. Μά δεν ξέρετε λατινικά, ούτε και γώ. Βλέπω στο προσωπο σας πως θέλετε να κοιμηθῆτε; σας εύχομαι την καλή νύχτα, κύριε άνθρωπε πραχτική, μεγάλε για το μέλλον θεσοκράτορα. Δεχτήτε τούτη την εύχη τελευταία, από έναν άνθρωπο, που για να το είπούμε ξάστερα, δεν άξίζει μια πεντάσα, και προπάντω σήμερα.

Και λέγοντας έτσι ο Βερετιέφ έφυγε τρεκλίζοντας.

— Ο διάλογος ξέρει τί γίνεται! φώναξε ο Άστακόφ χτυπώντας τη γροθιά του στα προσκέφαλά του. Είναι άσυχώρητο. Θα τα ξεκαθαρίσω όλα.

Και πέντε λεπτά ύστερα κοιμάταν βαθειά. Δεν είναι καλύτερο βάλαμο από το αίστημα του φόβου που περνάει.

Νά ποιά είτανε η άφορμή της νυχτερινής κουβέντας του Άστακόφ και του Βερετιέφ.

(Σ-άλλο φύλλο τελιώνει)